

Oorlog en Europa: Conflict en Vrede in het Geschiedenisonderwijs

Programma

09:30	Ontvangst en inloop congresdeelnemers
10:00	Welkom en opening congres
10:15	Lezing Ben Schoenmaker
10:45	Pauze en informatiemarkt
11.15	Lezing Antoon de Baets
11:45	Discussie met de sprekers
12:15	Uitreiking Kleio Klasse-prijs
12:45	Lunch en informatiemarkt
13.45	Workshops - ronde I
15.00	Pauze
15:15	Workshops - ronde II
16.30	Afsluiting en borrel

Lezingen

Nederland, geweld en oorlog

Ben Schoenmaker

Nederland als vreedzame, weinig militaire natie. En sinds Hugo de Groot een belangrijk bevorderaar van het internationaal recht. Dit is een graag gekoesterd nationaal zelfbeeld. Maar klopt dit wel? Spelen geweld en oorlog niet een bepalender rol in de Nederlandse geschiedenis dan dit zelfbeeld wil? In Europa en vooral ook overzee? Deze vragen staan in deze bijdrage centraal.

Ben Schoenmaker is directeur van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) en bijzonder hoogleraar Militaire Geschiedenis aan de Universiteit Leiden.

Moratoria voor geschiedenisonderwijs na conflicten

Antoon De Baets

Een moratorium voor geschiedenisonderwijs is de opschorting ervan in de overgangperiode van conflict en repressie naar vrede en democratie. Ik onderscheid moratoria na de nederlaag in een oorlog, na de val van een repressief regime, na een genocide en na een raciaal, etnisch of religieus conflict. Eerst rijst de vraag of een periode van recent geweld überhaupt moet onderwezen worden. Vervolgens bespreek ik wie de opstellers van moratoria zijn, de druk waaraan ze blootstaan en de redenen waarmee zij moratoria rechtvaardigen. Daarna komt de vraag aan bod hoelang moratoria moeten duren. Ten slotte onderzoek ik de voorwaarden waaronder moratoria de democratie kunnen dienen.

Antoon de Baets is Bijzonder hoogleraar emeritus in Geschiedenis, Ethiek en Mensenrechten aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij is coördinator van het Network of Concerned Historians (concernedhistorians.org) en voorzitter van de International Commission for the History and Theory of Historiography.

Workshops

1. Lesgeven over complexe conflicten – een model voor in de klas

Achteraf, op afstand en vanuit een persoonlijk perspectief is het eenvoudig om te oordelen over complexe historische gebeurtenissen. Het is moeilijker om handelingen en beslissingen te begrijpen in het ingewikkelde web van etnische verwickelingen maar ook het politieke krachtenveld van een historische gebeurtenis. Om leerlingen bewust te maken van die enorme gelaagdheid is door Jaap Patist en Pieter Mannak een model ontwikkeld waarin inzichtelijk wordt welke betrokkenen er zijn bij een conflict, en hoe leerlingen inzicht krijgen in de complexiteit daarvan. Deze middag gaat u aan de slag met dit model en krijgt u handvatten voor de toepassing in de klas.

De workshop wordt gegeven door Pieter Mannak en Jaap Patist (gepensioneerd) zijn lerarenopleiders geschiedenis aan de Hogeschool Utrecht.

2. Leven en liefde in oorlogstijd: Diet Kloos - Een oud leerling als verzetsstrijder

In deze workshop staat uniek nieuw lesmateriaal (werkschrift en website) voor het VO over de Tweede Wereldoorlog centraal.

Uniek omdat het materiaal een co-creatie is van leerlingen, onderzoekers, docenten en vormgevers. We presenteren het materiaal en de achtergronden van het ontstaan ervan. Vervolgens gaan we graag in gesprek over de vraag: hoe is dit materiaal te gebruiken in de les?

En we eindigen met een kort overzicht van de geplande activiteiten in het kader van Diet Kloos 100.

Zo gewenst kunt u zich alvast op de hoogte stellen door ons artikel in KLEIO 2024-1 te lezen en een kijkje te nemen op de website www.dietkloos.nl.

De workshop wordt gegeven door Paul Sars en Peter Barendregt. Paul Sars is werkzaam als hoogleraar Duitse Taal en Cultuur / Nederland-Duitsland-Studies bij de Radboud Universiteit Nijmegen. Peter Barendregt is inmiddels gepensioneerd, maar heeft jarenlang de geschiedenislessen verzorgt op het Johan de Witt-gymnasium in Dordrecht. Samen met zijn klas is hij in het verleden gedoken van oud leerling Diet.

3. Terrorisme, politiek geweld en disruptieve momenten in de klas: hoe bespreek je ze?

De oorlog tussen Israël en Hamas, avondklokrellen, moord op Samuel Paty... Waarom is het belangrijk om heftige gebeurtenissen te bespreken met je klas? Wanneer is het beter om dat niet te doen? En hoe leid je zo'n gesprek in goede banen? In deze workshop van TerInfo gaan we in op deze en andere vragen. We delen de werkwijze van TerInfo, waarbij het historiseren van gebeurtenissen en het schetsen van de lange lijnen centraal staat, en we multiperspectiviteit beoefenen. Er is veel ruimte voor inbreng en vragen van deelnemers, en we delen praktische do's en don'ts op basis van onderzoek en ervaring.

De workshop wordt gegeven door Maxine Herinx, projectleider van TerInfo. TerInfo is een programma van de Universiteit Utrecht om docenten te ondersteunen bij het bespreken van terrorisme, politiek geweld en disruptieve gebeurtenissen in de klas. Al het lesmateriaal op onze website is gratis toegankelijk voor docenten: www.terinfo.nl.

4. Bronnen in de klas

Bronnen openen een deur naar het verleden. Door gebruik te maken van inspirerende bronnen kan je leerlingen meenemen naar het verleden. Een goede bron is veel waard. Je kan laten zien dat een onderwerp meer nuance heeft dan doet vermoeden, het kan een onderwerp illustreren of zelfs delen van een leertekst vervangen. Je kan bronnen gebruiken om leerlingen te laten zien dat er meer perspectieven zijn dan rond een bepaald thema of gebruiken om een lessenserie op te tuigen. Op het Nationale geschiedeniscongres geven we een workshop waarbij we willen laten zien hoe je aan de hand van bronnen de nuance van een oorlog of conflict kan bekijken. Na afloop weet je waar en hoe je bruikbare bronnen kunt vinden en op welke manieren je deze kan inzetten. Tijdens deze workshop hopen we collega's te inspireren om actief gebruik te maken van de bronnendatabase van de VGN om met elkaar ons belangrijke en prachtige vak nog meer diepgang te geven.

Workshopleiders Koos Sikkema en Laurin Thole, initiatiefnemers van de Bronnendatabase op vgnkleio.nl/bronnen

5. Van het westelijk front geen nieuws

Over verhalen vertellen en de verfilmingen van het boek "Im Westen nichts Neues" van Erich Maria Remarque.

"Dit boek wil noch een aanklacht noch een bekentenis zijn, het wil alleen een poging wagen, verslag uit te brengen over een generatie die door de oorlog werd vernield, ook wanneer het haar was gelukt aan de granaten te ontkomen".

Met deze woorden begint de wereldbekende roman "Van het westelijk front geen nieuws" van de schrijver Erich Maria Remarque. Dit boek uit 1929 beschrijft de verschrikkingen en de zinloosheid van de loopgravenoorlog 1914-1918 in Frankrijk. Aan de hand van de ervaringen van een groep jongens wordt zichtbaar en voelbaar hoezeer de oorlog het leven van deze jongens heeft beïnvloed en verwoest. Helaas nog steeds een actueel thema. Het boek is wereldwijd in miljoenen exemplaren verkocht en recent voor de derde keer verfilmd.

In deze workshop zal Marc van Berkel een korte inleiding verzorgen over de politieke receptie van het boek en van de verfilmingen. Met name de receptiegeschiedenis van het boek tijdens de Weimarrepubliek is interessant: zowel nationaalsocialisten als communisten reageerden uiterst negatief op "Im Westen nichts Neues".

Daarna zal Janneke Riksen u aan de hand van de verhalende en activerende didactiek kennis laten maken met enkele werkvormen rond "Playreading en Vertellen" waardoor u met leerlingen actief aan de slag kunt gaan met "Verhalen Vertellen". Aan het einde van de workshop wordt het lesmateriaal uitgereikt.

De workshop wordt gegeven door Janneke Riksen en Marc van Berkel. Janneke Riksen is vakdidacticus geschiedenis aan de universitaire lerarenopleiding van de VU in Amsterdam.

Marc van Berkel is lerarenopleider geschiedenis verbonden aan de tweedegraads lerarenopleiding van de HAN in Nijmegen, en bijzonder hoogleraar Holocausteducatie aan de Radboud Universiteit.

6. **Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog in de schoolboeken**

Indonesische scholieren vormen zich een ander beeld van de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog (17 augustus 1945 - 27 december 1949) dan Nederlandse scholieren. Deelnemers van deze workshop gaan, na een korte inleiding over de ontwikkeling van de Indonesische voorschriften met betrekking tot dit onderwerp, in groepjes aan de slag met Indonesisch bronnenmateriaal en de nu geldende voorschriften. Ze bedenken met welke leerdoelen en op welke manieren ze hun Nederlandse leerlingen duidelijk kunnen maken hoe er vanuit Indonesisch perspectief naar deze oorlog wordt gekeken. Deelnemers ontvangen vooraf twee Kleio-artikelen per e-mail om zich voor te bereiden.

De workshop wordt gegeven door Tom van der Geugten (Bandung, 1952). Hij was docent in het voortgezet en hoger onderwijs en is gespecialiseerd in de geschiedenis van Indonesië en van Indische Nederlanders. Over die onderwerpen doceert hij nog aan de Vrije Universiteit afdeling HOVO. Als educatief auteur werkte hij mee aan schoolboeken zoals Geschiedeniswerkplaats. Ook verzorgde hij publicaties over de aandacht in schoolboeken voor het koloniale verleden. Onlangs nam hij het initiatief tot de uitgave van De legende van Vleermuisvechter, de Nederlandse vertaling van de Indonesische strip Legenda Sawung Kampret over de vroege VOC-geschiedenis op Java.

7. **Rondleiding Huis Doorn**

Van 1920 tot zijn dood in 1941 woonde de voormalige Duitse keizer Wilhelm II in ballingschap in Huis Doorn. Dit prachtige kasteel en landgoed in Doorn is nu een museum waar je de geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog en het verhaal van de laatste Duitse keizer kunt ontdekken. Een rondleiding in Huis Doorn is een unieke kans om meer te weten te komen over het leven van Wilhelm II, die zijn kasteel inrichtte met objecten uit zijn keizerlijke paleizen in Berlijn en Potsdam. Een deskundige gids neemt je mee door de verschillende vertrekken van het kasteel en vertelt je alles over de geschiedenis, de architectuur, de inboedel en de bewoners van Huis Doorn.

Deze rondleiding wordt verzorgd door vrijwilligers van Huis Doorn.